

Anonimizált változat

Fordítás

C-603/19 – 1

C-603/19. sz. ügy

Előzetes döntéshozatal iránti kérelem

A benyújtás napja:

2019. augusztus 9.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Špecializovaný trestný súd (Szlovákia)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2019. július 24.

Ügyész:

Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky

Vádlottak:

TG és UF

[omissis]

[ügyszám]

VÉGZÉS

A Špecializovaný trestný súd (szakosított büntetőbíróság, Szlovák Köztársaság; a továbbiakban: szakosított büntetőbíróság) [omissis] [a bíróság összetétele] a TG és üzlettársa ellen a zákon č. 300/2005, Trestný zákon (büntető törvénykönyv) 20. §-ának (1) bekezdése, valamint 225. §-ának (1) bekezdése és 225. §-a (6) bekezdésének a) pontja szerinti támogatási csalás bűncselekménye és más bűncselekmény elkövetése miatt indult büntetőeljárásban Bazinban (Szlovák Köztársaság), a 2019. július 24-i zárt ülésen

a következőképpen határozott:

Az Európai Unió működéséről szóló, Rómában 1957. március 25-én aláírt szerződés 267. cikke 2007. december 13-i Lisszaboni Szerződésből eredő változata értelmében a zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok (büntetőeljárás törvénykönyv) 290.§-ának (1) bekezdése alkalmazásában, a büntetőeljárás törvénykönyv 283. §-ának (1) bekezdésében és 244. §-ának (4) bekezdésében meghatározott okokból kéri az Európai Unió Bíróságát, hogy előzetes döntéshozatali eljárás keretében bírálja el az alábbi értelmezési kérdéseket:

1. Alkalmazandó-e a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv az olyan jogokra (elsősorban a büntetőeljárásban való aktív részvételre való jogosultságra és a károk büntetőeljárás keretében történő megtérítésére való jogosultságra), amelyek természetüknél fogva nem pusztán a természetes személyt mint érzékelési képességgel rendelkező személyt, hanem a jogi személyeket és az államot vagy az állami hatóságokat is megilletik, amennyiben a nemzeti jogi rendelkezések azok javára a büntetőeljárásban a károsult jogállását ismerik el?
2. Összeegyeztethető-e az Európai Unió Alapjogi Chartájának¹ 17. és 47. cikkével, az Európai Unió működéséről szóló szerződés 325. cikkével és az 1999. június 21-i 1260/99/EK tanácsi rendelet 1994. július 11-i 1681/94/EK bizottsági rendelettel összhangban értelmezett 38. cikke (1) bekezdésének h) pontjával az olyan szabályozás és határozathozatali gyakorlat,² amely értelmében az állam büntetőeljárás keretében nem járhat el a gyanúsított olyan csalárd magatartásával neki okozott kár megtérítése iránt³, amely magatartás az Unió költségvetéséből származó pénzeszközök jogosulatlan használatát eredményezi, és a büntetőeljárás törvénykönyv 256. §-ának (3) bekezdése értelmében nem is támadhatja meg azt a végzést, amellyel a bíróság úgy határoz, hogy az állam vagy az államot képviselő hatóság – károsultként – nem követelhet kártérítést a fő tárgyaláson, és más olyan eljárástípus sem áll rendelkezésére, amelynek keretében érvényesíthetné a jogát a gyanúsítottal szemben, ebből következően nem biztosító a büntetőeljárás törvénykönyv 50. §-a szerint a kártérítéshez való jogának a vádlott vagyonával és vagyoni jogaival szemben történő érvényesítése, tehát e jog valójában érvényesíthetlenné válik?
3. Kizárólag alaki szempontból úgy kell-e értelmezni az „ugyanazon vállalkozás” 1998. május 7-i 994/98/EK rendelet 2001. január 12-i

¹ „Protection of the EU Charter for Private Legal Entities and Public Authorities. The Personal Scope of Fundamental Rights within Europe Compared”, in Utrecht Law Review, n. 1/15, online elérhető: <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.490/>.

² A Najvyšší súd Slovenskej republiky (a Szlovák Köztársaság legfelsőbb bírósága) büntetőtanácsának 2017. november 29-i [omissis] [ügyszám] véleménye.

³ A fő tárgyalás kitűzését követően a gyanúsított vádlottá válik.

69/2001/EK rendelet 2. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 2. cikkében szereplő fogalmát, hogy szükséges és elegendő azt megállapítani, hogy az érintett társaságok a nemzeti jog alapján önálló jogi személyiséggel rendelkeznek, így az ilyen társaságok mindegyikének egyenként legfeljebb 100 000 euró összegű állami támogatást lehet nyújtani, vagy az ilyen társaságok működésének és vezetésének tényleges módja bír döntő jelentőséggel, ha e társaságok úgy képezik ugyanazoknak a személyeknek a tulajdonát, mintha egyetlen anyavállalat által irányított leányvállalatok rendszeréről lenne szó, még ha azok mindegyike saját jogi személyiséggel rendelkezik is a nemzeti jog alapján, ezért úgy kell tekinteni, hogy azok „ugyanazon vállalkozásnak” minősülnek és egyetlen egységként kizárólag egyszer részesülhetnek legfeljebb 100 000 euró összegű állami támogatásban?

4. Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995. július 26-i egyezmény⁴ alkalmazásában a [megtérítendő] „kár” kifejezés a pénzeszközöknek kizárólag a csalárd magatartással közvetlenül összefüggő, jogtalanul megszerzett részére vagy a ténylegesen viselt és hitelesen dokumentált költségekre és a hozzájárulás felhasználására is utal-e, amennyiben a bizonyítékokból kitűnik, hogy e pénzeszközök felhasználására a csalárd magatartás leplezése, a csalárd magatartás feltárásának késleltetése és az odaítélt állami támogatás teljes összegének megszerzése miatt volt szükség?

[omissis] [a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás felfüggesztése]

Indokolás

1. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a szakosított büntetőbíróság mint elsőfokú bíróság terjesztette elő. Hatásköre a legsúlyosabb bűncselekményekre⁵, köztük az Unió pénzügyi érdekeinek a büntető törvénykönyv 261. §-ában meghatározott sérelmére terjed ki. A fellebbezéseket a Najvyšší súd Slovenskej republiky (a Szlovák Köztársaság legfelsőbb bírósága; a továbbiakban: a Szlovák Köztársaság legfelsőbb bírósága) mint fellebbviteli bíróság bírálja el.
2. A kérdést előterjesztő bíróság a 2019. április 30-i fő tárgyaláson tájékoztatta a feleket arról, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelmet kíván az Európai Unió Bírósága elé terjeszteni, tájékoztatta továbbá a feleket az előzetes döntéshozatalra utalás indokairól, és felhívta őket arra, hogy foglaljanak állást és tegyék meg erre vonatkozó észrevételeiket.

⁴ Az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szóló, 2017. július 5-i (EU) 2017/1371 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2017. L 198., 29. o.).

⁵ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 83. cikke.

3. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indoka az egységesség Szlovák Köztársaság bíróságai döntési tevékenységében jelentkező (ismétlődő)⁶ hiánya, és az, hogy a szakosított büntetőbíróság elutasította a Szlovák Köztársaság legfelsőbb bírósága büntetőtanácsának véleményét, amely valójában köti a szakosított büntetőbíróságot⁷.
4. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására van szükség ahhoz, hogy elítélés esetére értékelni lehessen a vádlottak vétkeiségének fokát és a bűncselekmény súlyát, valamint hogy a bíróság határozhasson a károsultakat a büntetőeljárásban megillető jogállásról és a kártérítési kérelmek előterjeszthetőségéről.

I. Az eljárás tárgya és a tényállás

5. A vádlott TG-vel és UF-fel szemben a szakosított büntetőbíróság előtt büntetőeljárás van folyamatban az Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (a Szlovák Köztársaság főügyésze mellett működő szakosított ügyészi hivatal) ügyészének 2015. január 7-i vádirata alapján támogatási csalás bűncselekménye büntető törvénykönyv 225. §-ának (1) bekezdése és 225. §-a (6) bekezdésének a) pontja szerinti minősített esetének és az Unió pénzügyi érdekei sérelme büntető törvénykönyv 261. §-ának (1) bekezdése és 261. §-a (4) bekezdésének a) pontja szerinti bűncselekményének elkövetéséhez folytatólagosan nyújtott bűnsegély miatt.
6. A vád a tényállásra vonatkozóan a következőket adja elő:
7. Az Ústredie práce sociálných vecí a rodiny (központi munkaügyi, szociális és családjogi hivatal, Szlovák Köztársaság) 2005. november 10-én kiírta az 1/2005. sz. pályázatot és 2006. február 20-án az 1/2006. sz. pályázatot a munkahelyek mikrovállalkozóknál történő létrehozásának támogatását szolgáló, valamint fogyatékkal élő személyek részére munkahelyeknek védett műhelyekben és védett munkavégzési helyeken történő létrehozása céljából a csekély összegű támogatások rendszere keretében az állami költségvetésből nyújtandó vissza nem térítendő átalányösszegű támogatás (a továbbiakban: támogatás) odaítélése iránti kérelmek benyújtására. Az 1/2006. sz. pályázat esetében a támogatást 75%-ban az Európai Szociális Alap finanszírozta.

⁶ Kokott főtanácsnok C-73/16 ügyre vonatkozó indítványának 1. pontja és a szakosított büntetőbíróság által az UL és VM ügyben (C-709/18) előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdés.

⁷ A zákon č. 757/2004 Z.z. o súdoch (a bíróságok szervezetéről szóló 757/2004. sz. törvény) 21. §-a (3) bekezdésének a) pontja értelmében a legfelsőbb bíróság tanácsa egységesítő véleményt fogad el a törvények és más, mindenkire kötelező jogi előírások értelmezése céljából, ha a tanácsok nagytanácsainak jogerős határozataiban követett értelmezések eltérnek egymástól. A legfelsőbb bíróság 200/2016. sz. jogszabálygyűjteményben közzétett eljárási szabályzata 2. cikkének 15. pontja értelmében a bíróságok a döntési tevékenységük során az elfogadott véleményre támaszkodnak.

8. Az 1/2005. sz. pályázat szerinti támogatást egyszeri kifizetés formájában folyósították, míg az 1/2006. sz. pályázat alapján folyósított támogatást a dokumentált kiadások megtérítése formájában ítélték oda.
9. A támogatást munkahely létrehozásával összefüggő költségek (béreköltségek, valamint társadalombiztosítási járulékok és egészségbiztosítási járulékok) és a járulékos költségek (a munkahely alapanyagokkal és műszaki berendezésekkel történő felszerelése) első 12 hónapban történő finanszírozására ítélték oda. A támogatás kedvezményezettjének a munkahelyet legalább 3 évig fenn kellett tartania.
10. A 2005. május és december közötti időszakban a vádlottak hat társaságból álló „hálózatot” alapítottak, majd 2006 márciusában további kilenc társaságot alapítottak, amelyek különböző, járási székhelynek minősülő városokban rendelkeztek székhellyel, és amelyek cégnevében szerepelt az „Infoservis” kifejezés és az adott társaság székhelye szerinti, járási székhelynek minősülő város megnevezése⁸. E társaságokon felül januárban és márciusban másik négy társaságot alapítottak eltérő cégnévvel. Minden esetben korlátozott felelősségű társaságról volt szó.
11. A vádlottak a társaságokban tagokként vagy ügyvezetőként jártak el.
12. A vádirat azonban kizárólag azokra a társaságokra (összesen tíz társaságra) vonatkozik, amelyek ténylegesen részesültek a támogatásból és azt ténylegesen meg is kapták.
13. A 2006 márciusában alapított kilenc társaság esetében a támogatást nem ítélték oda; ennek okát vagy a kérelmek jóváhagyásának a csalárd magatartás gyanúja miatti elmaradása vagy az a körülmény képezte, hogy a támogatást a vádlottak kérelmei[ben] [megjelölt munkavállalóihoz] képest csak korlátozott számú munkavállaló vonatkozásában hagyták jóvá. Ezt követően az említett társaságok nem végeztek semmilyen más vállalkozási tevékenységet és azokat 2007 folyamán harmadik személyekre ruházták át.
14. A vádlottak összesen 1 636 917,91 euró összeget igényeltek. A járási munkaügyi, szociális és családügyi hivatalok szerződésben összesen 750 613,79 euró összeget állapítottak meg. Valójában összesen 654 588,34 euró összegű támogatást folyósítottak, amelyből 279 272,18 euró az Unió költségvetéséből, míg 375 316,20 euró a Szlovák Köztársaság állami költségvetéséből származott.
15. A társaságok egyenként összesen 107 (százhet) fogyatékossgal élő személyt foglalkoztattak, e személyek munkavégzési tevékenysége azonban nem függött

⁸ Infoservis Košice, s. r. o., Infoservis Prešov, s. r. o., Infoservis Vranov, s. r. o., Infoservis Michalovce, s. r. o., Infoservis Trebišov, s. r. o., Infoservis Poprad, s. r. o., Infoservis Bardejov, s. r. o., Infoservis Humenné, s. r. o., Infoservis Lučenec, s. r. o., Infoservis Rožňava, s. r. o., Infoservis Spišská Nová Ves, s. r. o., Infoservis Martin, s. r. o., Infoservis Žilina, s. r. o., Infoservis Banská Bystrica, s. r. o. és Infoservis Zvolen, s. r. o.

össze a támogatási kérelmekben bemutatott célkitűzésekkel. Egy hivatalos igazolás alapján mindegyik társaság veszteséges volt. A munkavállalók által végzett tevékenységek csak látszólagosak voltak, tényleges gazdasági tartalommal nem rendelkeztek. Ennek ellenére a béreket, az egészségbiztosítási járulékokat és a társadalombiztosítási járulékokat valamennyi munkavállaló részére szabályszerűen megfizették.

16. Többek között a RAMADA Slovakia s.r.o. társaság szállított műszaki berendezéseket és alapanyagokat az egyes társaságoknak, ez a társaság azonban semmilyen valós tevékenységet nem végzett. Bevételei kizárólag az „Infoservis” társaságoktól érkező kifizetésekből eredtek. A társaságok számlakivonataiban nem szerepel működési költségekre, termékekre vagy szolgáltatásokra vonatkozó kifizetés. Az átutalt pénzeszközöket később készpénzben felvették a társaság számláiról.
17. A többi kiszámlázott kiadás a helyiségek bérleti díjának kifizetését, az internethasználat, az áramszolgáltatás, vízellátás, telefonos csatlakozás kifizetését a megfelelően dokumentált és bizonyított más szükséges működési költségek kifizetését foglalta magában.
18. Az eljárásban a vádlottak kérik a kár összegének a vádiratban megjelölthöz képest a kiadásaikkal történő csökkentését, következésképpen pedig a tényállás/bűncselekmény enyhébb súlyú bűncselekménnyé történő átminősítését.
19. A társaságokat a vádlottak központilag, a Kassán (Szlovák Köztársaság) alapított „Infoservis” székhelyéről irányították, ahol a vádlottak szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek. A vádlottak az egyes társaságok cégvezetőjévé a munkavállalók egyikét jelölték ki. A vádlottak már [támogatási] kérelmeikben is nyilatkoztak arról, hogy a Szlovák Köztársaság minden egyes járási székhelyén „Infoservis” kívánnak alapítani. A Szlovák Köztársaság 79 járással rendelkezik.
20. Az „Infoservis” azt a célt szolgálták volna, hogy trivago.com stílusban, egy adott járásban tevékenységet végző gazdasági szereplőket tartalmazó adatbankot hozzanak létre, és hogy ingyenes információs vonalon keresztül információkat közvetítsenek a leendő ügyfeleknek.
21. A támogatás folyósításának időszakát követően a vádlottak 2007. április 20-án az egyes társaságokban fennálló részesedéseiket átruházták a Cseh Köztársaságban székhellyel rendelkező AZ-Dendy, s.r.o. társaságra, amelynek ügyvezetője a Cseh Köztársaság állampolgára volt, és akit „strómannak”⁹. tekintettek. Ezt követően a társaságok még látszólagos tevékenységet sem végeztek. Az átruházást követően valamennyi munkavállaló munkaviszonyát azonnal megszüntették.

⁹ Olyan személy, aki a tényleges tulajdonos kilétének eltitkolása céljából más személy tagjaként és/vagy ügyvezetőjeként jár el és követi annak utasításait.

22. A károsultak – az illetékes járási munkaügyi, szociális és családjogi hivatalok – a tárgyalást előkészítő szakaszban szabályszerűen és kellő időben a ténylegesen kifizetett támogatás mértékének megfelelő kártérítést követeltek a vádlottaktól.
23. A társaságok helyiségeiben nem találták meg azokat a termékeket, amelyek beszerzését a vádlottak a támogatás folyósításának időszakában bejelentették. A társaságokat hivatalból törölték a cégnyilvántartásból.

II. Nemzeti szabályozás

24. A büntető törvénykönyv 124. §-ának (1) bekezdése értelmében kár a vagyoni kár vagy a vagyon tényleges csökkenése, illetve a sértett jogainak sérelme és bármely egyéb olyan kár, amely okozati összefüggésben áll a bűncselekménnyel függetlenül attól, hogy vagyoni kárról vagy jogsérelemről van-e szó. A büntető törvénykönyv alkalmazásában a bűncselekménnyel okozati összefüggésben történő nyereségszerzés is kárnak minősül.
25. A büntetőeljárás törvénykönyv

A Szlovák Köztársaság büntetőjoga különbséget tesz a bűncselekmény áldozata¹⁰ és a bűncselekmény károsultja között.

A 46. § (1), (3) és (4) bekezdése értelmében károsult az a személy, akit bűncselekményből eredően vagyoni kár ért. E személy kártérítést követelhet, a bizonyítékok megállapítását kérheti vagy a bizonyítékok kiegészítése céljából bizonyítékokat terjeszthet elő, betekinthez az iratanyagba és azt áttanulmányozhatja, részt vehet a fő tárgyaláson abból a célból, hogy a bizonyításfelvétellel kapcsolatban észrevételt tegyen, indítványt terjeszthet elő, [a büntetőeljárás törvénykönyv által] meghatározott mértékben jogorvoslattal élhet, valamint tájékozódhat a büntetőeljárás állásáról. A károsult – aki jogszabály alapján a bűncselekménnyel neki okozott kár megtérítését követelheti a vádlottól – azt is indítványozhatja, hogy a bíróság az elítélésről szóló ítéletben kötelezze a vádlottat a károk megtérítésére; a károsultnak a kérelmet legkésőbb az előzetes vizsgálati szakasz lezárulásáig kell előterjesztenie. A kérelemből egyértelműen ki kell tűnnie, hogy a károsult milyen indokokból és milyen mértékben kívánja gyakorolni a kártérítéshez való jogot. Nem terjeszthető elő kérelem azt követően, hogy polgári eljárásban vagy más eljárásban e jog gyakorlását illetően már határozatot hoztak.

Az 50. § (1) bekezdése értelmében a kár valószínűsíthető összegének erejéig biztosítható a károsult bűncselekménnyel okozott kár megtérítéséhez való joga, ha

¹⁰ A meghatározás megfelel a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikke (1) bekezdése a) pontjának, [és szerepel a zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov (a bűncselekmények áldozatairól szóló 274/2017 törvény) 2. §-ának b) pontjában].

megalapozottan tartani lehet attól, hogy e jog gyakorlása ellehetetlenül vagy túlzottan bonyolulttá válik.

A 256. § (3) bekezdése értelmében, ha a károsult jogait olyan személy gyakorolja, akit nyilvánvalóan nem illet meg ez a jog, a bíróság végzésben megállapítja, hogy e személy nem követelhet kártérítést a fő tárgyaláson. E határozat nem akadályozza a kártérítés iránti kérelem illetékes hatóságnál történő előterjesztését. E végzés jogorvoslással nem támadható meg.

A 287. § (1) bekezdése értelmében, ha a bíróság elítéli a vádlottat azért a bűncselekményért, amellyel másoknak kárt okozott, az ítéletben főszabály szerint kötelezi a károsult kárainak megtérítésére is, amennyiben a kártérítéshez való jogot szabályszerűen és kellő időben gyakorolták. A bíróság minden esetben kötelezi a vádlottat a meg nem fizetett kárnak vagy a kár meg nem fizetett részének megtérítésére, ha annak összege szerepel a vádlott elítéléséről szóló ítélet rendelkező részében megjelölt cselekmény leírásában.

A 307. § (1) bekezdésének c) pontja értelmében a károsult kizárólag a rendelkező rész kártérítést megállapító [részének] helytállóságát illetően támadhatja meg az ítéletet.

26. A zákon č. 513/1991 Z.z., Obchodný zákonník (a kereskedelmi törvénykönyvről szóló 513/1991. sz. törvény) értelmében a korlátolt felelősségű társaság az ügyvezetőitől és tagjaitól elkülönülő jogi személyiséggel rendelkező jogi személy¹¹. A társaság a kötelezettségeinek bármely megszegéséért a teljes vagyonával felel. A tag a társaság kötelezettségeiért a cégnyilvántartásba már bejegyzett, azonban még rendelkezésre nem bocsátott hozzájárulása összegének erejéig felel.
27. A zákon č. 231/1999 Z.z. o štátnej pomoci (állami támogatásokról szóló 231/1999. sz. törvény) 18. §-ának (2) és (3) bekezdése¹² értelmében az állami támogatást szerződés alapján ítélik oda, a közvetett állami támogatás kivételével; ha az állami támogatást az állami költségvetésből származó forrásokból, valamely helyi önkormányzat vagy állami célokat szolgáló [különleges] alapból származó forrásokból folyósítják, az állami támogatás folyósításának alapját képező feltételek teljesítésének elmulasztása a számviteli fegyelem megsértésének minősül.

¹¹ A Bíróság 2017. április 5-i Orsi ítélete (C-217/15 és C-350/15 ügy); EJEB, 2014. május 20., Pirttimäki kontra Finnország ítélet (35232/11. sz.); az elfogadhatatlanságot illetően: EJEB, 2005. december 13-i Veselá és Loyka kontra Szlovák Köztársaság ítélet (58411/00. sz.), és más ítéletek.

¹² A szóban forgó rendelkezés jelenleg megfelel a 2009. január 1-jétől hatályban lévő zákon č. 528/2008 Z.z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva učinný (az Európai Közösség alapjaiból nyújtott támogatásról szóló 528/2008. sz. törvény) 26. és azt követő cikkeinek.

28. A zákon č. 523/2007 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy (az államháztartás szabályairól szóló 523/2007. sz. törvény) 31. §-a értelmében a költségvetési fegyelmet megsértő jogi személy vagy természetes személy a számviteli fegyelem megsértése összegének megfelelő mértékben köteles visszafizetni a pénzeszközöket abba a költségvetésbe, ahonnan azokat rendelkezésére bocsátották vagy ahonnan azokat megszerezte; emellett bírságot köteles fizetni. [Főszabály szerint] a számviteli fegyelem megsértése miatt az annak megfelelő összeg megfizetését, szankciót és bírságot írnak elő. Azok kiszabását és behajtását a közigazgatási eljárásról szóló általános előírások szabályozzák.

III. Határozathozatali gyakorlat¹³

29. A Szlovák Köztársaság legfelsőbb bírósága büntetőtanácsának 2017. november 29-i [omissis] [ügyszám] véleménye (a továbbiakban: Tpj 39-60/2017 vélemény)¹⁴

A/I. Az állam egyes adótípusokkal kapcsolatos rendelkezésekből eredő vagyoni jogai – amelyekről saját hatáskörében elsődlegesen az illetékes közigazgatási hatóság határoz az adójogi törvénykönyvben meghatározott eljárás szerint –, köztük a hozzáadottérték-adó vagy vám visszatérítése iránt valamely adóalany által jogtalanul előterjesztett kérelemből eredő jog szintén közigazgatási jellegű és az e jogok tárgyában meghozott határozatokat a közigazgatási eljárási törvénykönyv értelmében közigazgatási bíróság vizsgálhatja felül. Az állam kártérítéshez fűződő vagyoni joga – pont ilyen jellege miatt – nem érvényesíthető büntetőeljárás, az úgynevezett másodlagos eljárás keretében. Az államnak okozott vagyoni kár megtérítéséről a polgári bíróság sem határoz, mivel az ahhoz való jog elismerése nem tartozik a bíróságok hatáskörébe. Ily módon kizárt az egyes szervek (közigazgatási hatóság és bíróság) hatásköreinek egybeesése, vagyis ütközése, konkrétan az azonos jogra vonatkozó határozatok megkettőződése.

Következésképpen az előző pontok alapján semmin nem változtat az, ha büntetőeljárás tárgyát képező adóbűncselekmény esetében (az anyagi

¹³ Az idézett határozatokat a lényeges tartalom megőrzése mellett az egyértelműség kedvéért módosították; a kérdést előterjesztő bíróság a határozathozatali gyakorlat bemutatása során Michal Bobek főtanácsnok C-310/16. sz. ügyre vonatkozó indítványának tükrében strukturális problémára kíván rámutatni.

¹⁴ A véleményt adóelkerülésnek és hozzáadottérték-adó visszatérítése hozzávetőleg 58 171 046,79 euró összegben történő jogtalan igénylésének (adócsalás) folytatódó bűncselekménye miatt folyamatban lévő büntetőeljárásban fogadta el. A véleményben [Tpj 39-60/2017] tett megállapításokból kitűnik, hogy az általánosságban az összes olyan ügyre alkalmazandó, amelyben a kár összegének jogalapja a közigazgatási jogi rendelkezések – adók, héa, vám, állami támogatás, vissza nem térítendő pénzügyi támogatások odaitélése, mezőgazdasági támogatások, környezetvédelmi bűncselekmények és más jogalap – között szerepel. Jelenleg a Szlovák Köztársaság területén adócsalás, adó- és vámelkerülés, valamint az Unió pénzügyi érdekeinek sérelme bűncselekmények többször tízmillió euró értékben történő elkövetése miatt több büntetőeljárás van folyamatban.

adó jogszabályon alapuló) szóban forgó vagyoni jog összességében a kár bűncselekmény befejezésének (adó bűncselekmények tényállásának fogalmi eleme) időpontjában fennálló összegének felel meg. Hasonlóképpen irreleváns a másodlagos eljárás szempontjából az, hogy az adófizetési kötelezettség jogi személyre vonatkozik-e és az anyagi jogi szempontból ahhoz kapcsolódó adó bűncselekmény gyanúsítottja kizárólag olyan természetes személy-e, akinek a magatartása előidézte a bűncselekményt; az ilyen jogsértő személlyel szemben nem kétszereződik meg a valamely kártérítés iránti kérelem alapja.

Az illetékes hatóság által képviselt Szlovák Köztársaság – annak ellenére, hogy a másodlagos eljárásban nem érvényesíthet adó- és vagyoni követelést – az adó bűncselekmény miatt folyamatban lévő büntetőeljárásban károsultnak minősül és megilletik a büntetőeljárás törvénykönyvben meghatározott egyéb jogok.

II. Ha valamely büntetőeljárás fő tárgyalásán adó- és vagyoni követelést érvényesítenek (például a gyanúsított természetes vagy jogi személytől kártérítést követelnek), a bíróság végzésben kizárólag a kártérítéshez való jog érvényesítésére irányuló kérelem vonatkozásában nem engedélyezi a károsult fő tárgyaláson való részvételét. A károsultat az összes többi eljárási jogát illetően továbbra is megilleti a fél jogállása. Ez abban az esetben is igaz, ha a követelést illetően valamely adójogi eljárásban már jogerős határozat született, mivel a *res iudicata* mint akadály kizárólag arra, a kártérítéshez való jogra vonatkozik, amellyel kapcsolatban határozatot hoztak, azonban az nem vonatkozik más jogokra.

B/I. Az A. rész I. és II. pontjában szereplő jogi megfontolások megfelelően vonatkoznak minden más olyan vagyoni jogra is, amely – figyelembe véve annak anyagi jogi alapját (vagyis az e jogot biztosító jogszabályi rendelkezést) – nem kár, azaz többek között nem vagyoni kár megtérítése iránti kérelemben fejeződik ki. Tekintettel e jog természetére tehát akkor sincs szó a bűncselekmény valamely fogalmi eleméről, ha a sérelem pénzbeli számszerűsítése végül is azonos.

II. Az állat- és növényvilág védelme megsértésének a büntető törvénykönyv 305. §-a szerinti bűncselekménye esetében a kár jogi meghatározása és – pénzbeli számszerűsítés szempontjából – a természetvédelmi törvény szerinti társadalmi érték a bűncselekmény fogalmi eleme. Valamely fa engedély nélküli kivágásával (a helyi önkormányzatnak) okozott kár anyagi helyreállítására, ezen belül a fa társadalmi értékének meghatározására irányuló kérelem tárgyában történő döntés azonban a természetvédelmi hatóság – jelen ügyben a járási hatóság vagy a helyi önkormányzat – hatáskörébe tartozik. Következésképpen olyan közigazgatási jellegű követelésről van szó, amely vonatkozásában a bíróságok nem rendelkeznek hatáskörrel, és amely nem érvényesíthető a büntetőeljárás törvénykönyv értelmében vett másodlagos eljárás révén. E megállapítás attól függetlenül érvényes, hogy az a helyi önkormányzat lesz a károsult, amelynek területén az engedély nélküli kivágás történt; ez vonatkozik az illetékes járási hivatal által képviselt Szlovák Köztársaságra is, ha a járáshivatal károsultként vesz részt a büntetőeljárásban.

30. A Cseh Köztársaság legfelsőbb bírósága büntetőtanácsa nagytanácsának a határozatok gyűjteményében R 39/2014. sz. alatt közzétett végzése¹⁵

Az állam meg nem fizetett adóból eredő követelése a kártérítéshez való jog, amelyet azonban az illetékes adóhatóság a büntetőeljárásban nem érvényesíthet az adófizetésre kötelezett személlyel szemben. Következésképpen a bíróságnak a fő tárgyalás elején végzéssel kell határoznia arról, hogy a károsult a büntetőeljárásban (másodlagos eljárásban) nem gyakorolhatja a kártérítéshez való jogot. Ezt követően a bíróság az ítéletben már nem határoz a szóban forgó jog gyakorlásáról.

A büntetőeljárásban (másodlagos eljárásban) a kártérítéshez való jog gyakorlása kizárólag akkor vizsgálható, ha az összegyűjtött bizonyítékokból kitűnik, hogy a vádlott valamely jogi személy nevében eljáró személyként nem fizette meg az olyan jogi személyt terhelő jövedelemadót (vagy más adót), amely jogi személy vonatkozásában az adóhatóság az e jogi személyt ténylegesen terhelő adó kiszámítása céljából adómegállapításról szóló határozatot hozott, azonban egyértelmű, hogy ezen, adómegállapításról szóló határozat nem hajtható végre, mivel a jogi személy nem rendelkezik lefoglalható vagyonnal. Amennyiben a jogi személy részvénytársaság vagy korlátolt felelősségű társaság és a vádlott az ügyvezető szerv tagja, meg kell válaszolni azt a kérdést, hogy ilyen esetben terheli-e a vádlottat olyan biztosítéknyújtási kötelezettség, amelynek alapján a másodlagos eljárásban az okozott kár megtérítésére vagy a bűncselekmény révén történő jogalap nélküli gazdagodás visszatérítésére kötelezhető. A kártérítéshez való jog gyakorlása abban az esetben is vizsgálható, ha arra a következtetésre lehet jutni, hogy a vádlott nem –konkrétan a meg nem fizetett adó– megfizetésére kötelezett személyként, hanem bűncselekmény elkövetőjeként a szóban forgó bűncselekménnyel okozott kárért vagy az azzal elért jogalap nélküli gazdagodásért felel.

31. A Szlovák Köztársaság legfelsőbb bírósága a későbbi határozathozatali gyakorlatában¹⁶ a Tpj 39-60/2017 véleményre hivatkozással megsemmisítette a szakosított büntetőbíróság ítéleteinek rendelkező részét, amellyel az elsőfokú bíróság a vádlottat a csalárd módon megszerzett támogatás, a támogatás vagy az állami költségvetésből vagy az Unió költségvetéséből biztosított más pénzügyi támogatás összegében kártérítésre kötelezte és megállapította, hogy nem a büntetőeljárás keretében gyakorolható kártérítési jogról, hanem a vissza nem

¹⁵ A kérdést előterjesztő bíróság a cseh határozathozatali gyakorlatra is utal, figyelembe véve a korábbi közös jogfejlődést és a két jogi szabályozás közelségét. A Csehszlovák Szocialista Köztársaság egységes határozathozatali gyakorlata szerint az állam adók megfizetésére irányuló követelése nem az adóelkerülés bűncselekményével okozott kár megtérítéséhez való jog, hanem közvetlenül a jogszabályokból eredő jog. Következésképpen nem olyan jogról van szó, amelyet az adóhatóság érvényesíthet a másodlagos eljárásban.

¹⁶ A Szlovák Köztársaság legfelsőbb bíróságának 2018. február 15-i [omissis] [ügyszám] ítélete, 2019. január 23-i [omissis] [ügyszám] ítélete, 2019. március 20-i [omissis] [ügyszám] ítélete, amelyet az előzetes döntéshozatal iránti jelen kérelem tárgyát képezőtől eltérő büntetőügyekben hozott meg.

térítendő pénzügyi támogatás visszafizetéséhez való speciális közjogi jogról van szó, amelynek tartalmát és terjedelmét a releváns közjogi rendelkezések szabályozzák és az a későbbiekben a közigazgatási bíróság általi felülvizsgálat tárgyát képezheti.

32. A bíróságok a korábbi határozathozatali tevékenység keretében minden esetben arra kötelezték a vádlottat, hogy a valamely támogatás vagy állami támogatás csalárd módon történő megszerzésével okozott kárt abban a mértékben térítse meg, amelyben a csalárd magatartása bizonyítást nyert.
33. A gyakorlatban a fent említett vélemény azt eredményezte, hogy az állam képviselője mint károsult – lehetetlenségre hivatkozva – nem követeli a károk megtérítését az adójogi vonatkozású büntetőeljárásokban. Egyes esetekben a nyomozó hatóságok az előzetes vizsgálati szakaszban az ügyészt sem hallgatják megkárosultként, így az nem követelhet kártérítést szabályszerűen és kellő időben¹⁷.
34. Ugyanez az eredmény várható a támogatási csalások üldözése, valamint az Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények esetében.

IV. Az uniós ítélkezési gyakorlat

35. A Bíróság 2015. szeptember 8-i Tarrico ítélete (C-105/14. sz. ügy) a 2017. december 5-i [A. S]. és M. B. ítélet (C-42/17. sz. ügy), valamint a 2019. január 17-i Dzivev és társai ítélet (C-310/16. sz. ügy) és más ítéletek tükrében.
36. A Bíróság 2008. március 13-i Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening és társai ítélete (C-383/06 és C-385/06. sz. egyesített ügyek), és 2011. december 21-i Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre ítélet (C-465/10. sz. ügy).

V. A szakosított büntetőbíróság álláspontja

37. A jogi személyek, többnyire korlátolt felelősségű társaságok – amelyeket a jogsértő személyek bűncselekmények elkövetéséhez használnak fel, és amelyek a támogatás kedvezményezettjei – minden esetben vagyontárgyak nélkül maradnak. A nyújtott támogatás tehát nem téríthető vissza e társaságokkal.
38. A közigazgatási eljárásban az illetékes nemzeti hatóság a jogtalanul kifizetett támogatás visszatérítésére kizárólag a támogatás kedvezményezettjét, vagyis a jogi személyt kötelezheti, azonban annak tagját vagy ügyvezetőjét nem, és

¹⁷ A szakosított büntetőbíróság 2016. november 30-i [omissis] [ügyszám] végzése, amelyet a hozzáadottérték-adó összesen 7 459 853,45 euró összegben történő meg nem fizetésével és túlzott levonásával kapcsolatos ügyben hozott meg, és amellyel elutasította a vádiratot és a károsult jogainak súlyos megsértése miatt az ügyet visszautalta az ügyészhez.

gyakran semmilyen esetben sem kötelezheti arra azt a harmadik személyt, aki az egész bűncselekmény elkövetésének hátterében áll.

39. Jogi szempontból a büntető törvénykönyv 58. §-a szerinti vagyonekobbzás büntetése kiszabásának lehetősége sem vethető fel. Amennyiben az állam nem rendelkezik fizetésképtelenségi eljárásban bejelenthető követeléssel¹⁸, a vagyonekobbzás büntetésének kiszabására vonatkozó követelése kizárólag az összes követelés fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyomból történő kielégítését és a fizetésképtelennel szemben támasztott összes követelés kielégítését követően teljesíthető¹⁹. Az elítéltek vagyona a kérdést előterjesztő bíróság által ismert ügyekben még ez utóbbi követelések kielégítésére sem volt elegendő, még kevésbé pedig az állam [további] követeléseinek kielégítésére.
40. Az érvényesített kártérítési jog elbírálása szempontjából az anyagi jogi jogalaptól függetlenül meghatározó szempontnak a jogalanyok természetének, valamint az állam mint károsult és a bűncselekmény törvényesen elítélt elkövetője azon felelősségi viszonyainak kell minősülnie, amelyek ez utóbbi jogellenes magatartásából eredően keletkeztek.
41. Amennyiben a bíróság akként határoz, hogy a károsult a fő tárgyaláson nem érvényesítheti a kártérítéshez való jogát, e határozatot felsőbb szintű bíróságnak felül kell vizsgálnia. Ez alapvetően fontos a károsult jogai büntetőeljárás keretében történő szabályszerű és kellő időben történő gyakorlása szempontjából. A jelen ügyben ez a jog a támogatás kellő időben történő visszamenőleges visszatérítéséhez való jog. Nem tekinthető elegendőnek valamely határozat alkotmányjogi panasz keretében történő bírósági felülvizsgálata.
42. A büntetőeljárásokban tiszteletben kell tartani valamennyi érintett személy, különösen pedig a károsultak jogait és jogos érdekeit. Meghaladottnak minősül az az elmélet, amely szerint a büntetőeljárás célja kizárólag a bűncselekmény tisztázása és a büntetés elkövetővel szembeni kiszabása, miközben a károsultak ([angolul]: *damaged victim*) kizárólag a kártérítés kérdését illetően veszik figyelembe.²⁰

¹⁸ A zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii (a fizetésképtelenségi és szerkezetátalakítási eljárásról szóló 7/2005. sz. törvény) 107a. §-ának (1) bekezdése értelmében, ha a hatáskörrel rendelkező bíróság vagyonekobbzás elrendeléséről szóló jogerős ítéletről értesíti a felszámoló bíróságot, a felszámoló bíróság késedelem nélkül, hivatalból határoz az említett büntetéssel érintett személy fizetésképtelenségéről.

¹⁹ A fizetésképtelenségi és szerkezetátalakítási eljárásról szóló 7/2005. sz. törvény 107a. §-a (2) bekezdésének d) pontja értelmében.

²⁰ A büntetőeljárás törvénykönyv 1. §-a a nyomozó hatóságok és a bíróságok eljárását akként szabályozza, hogy – a természetes személyek és jogi személyek jogait és alapvető szabadságait tiszteletben tartva – a bűncselekményeket helyesen [vagyis megfelelően] fel kell deríteni és azok elkövetőit a törvényi előírásoknak megfelelően igazságosan meg kell büntetni. Mindazonáltal a gyakorlatban a károsult a büntetőeljárásban továbbra is marginálisan képezi érdeklődés tárgyát; lásd például: EJEB, 2018. december 11., Lakatošová és Lakatoš kontra Cseh Köztársaság ítélet (655/16. sz.).

43. A tisztességes eljárás és a fegyveregyenlőség követelményének megfelelően a károsultat a büntetőeljárásban megillető jogállás és a nemzeti jog által a számára biztosított jogok terjedelme nem lehet nyilvánvalóan aránytalan a nemzeti jog által az ügyésznek és a vádlottnak biztosított jogálláshoz és jogokhoz képest.
44. Habár a Bíróság a C-205/09 ítéletben és a C-467/05 ítéletben nem terjesztette ki az áldozat fogalmát a jogi személyekre, a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy a károsult büntetőeljárásban való aktív részvételhez való joga és a kár büntetőeljárásban való megtérítéséhez való jog²¹ a jogi személyek és az állam számára is elismerhető²², mivel e jogok szükségesek a jogi személyek és az állam vagyoni jogainak hatékony védelméhez²³, és hogy nem olyan jogokról van szó, amelyek önmagukban kizárólag a természetes személynek mint érzékelési képességgel rendelkező személynek biztosíthatók.
45. A pénzeszközök állami költségvetésben vagy az Unió költségvetésében jelentkező hiánya tükröződik az állam által nyújtott szolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociális szolgáltatások, a tudomány és a sport támogatása, regionális fejlesztés [...]) terjedelmében és színvonalában.
46. A fentiek az elévülési idő megszakadása és a kártérítési kérelem büntetőeljárásban történő előterjesztésének időpontjában kialakuló perfüggőség mint akadály szempontjából,²⁴ valamint arra tekintettel is fontosak, hogy a polgári bíróságot köti a bűncselekmény elkövetésének megállapításról szóló határozat²⁵. A jelenlegi határozathozatali gyakorlat elfogadása esetén a kártérítéshez való jog állam mint károsult általi gyakorlása hatástalan lenne és az elévülési idő a büntetőeljárás alatt is tovább telne. A mostanáig követett határozathozatali gyakorlatban bízó károsult joga önhibáján kívül elévülne.
47. A kérdést előterjesztő bíróság a harmadik kérdést illetően úgy véli, hogy a társaságok működésének és irányításának tényleges módja a meghatározó szempont. A lényegében pusztán leányvállalatok központilag irányított rendszerét képező különböző korlátolt felelősségű társaságok alapítása esetén e társaságokat az állami támogatások csekély összegű támogatások rendszere keretében történő odaítélése szempontjából ugyanazon vállalkozásnak kell tekinteni. Az ezzel

²¹ A bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2012. L 315., 57. o.) (20) preambulumbekzdése; a károsult Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikk értelmében vett, tisztességes eljáráshoz való joga.

²² Az állam mint károsult a büntetőeljárásban jogi személynek minősül.

²³ Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 17. cikke; „Protection of the EU Charter for Private Legal Entities and Public Authorities. The Personal Scope of Fundamental Rights within Europe Compared”, hiv.

²⁴ A zákon č. 40/1964, Občiansky zákonník (polgári törvénykönyv) 112. §-a.

²⁵ A zákon č. 160/2015, Civilný sporový poriadok (polgári perrendtartás) 193. §-a.

ellentétes értelmezés egymást követő állami támogatásokat és az állami támogatásokra vonatkozó pénzügyi korlát megkerülését eredményezné.

48. A kérdést előterjesztő bíróság a negyedik kérdést illetően úgy ítéli meg, hogy a kár magában foglalja [tehát számításba kell venni] a ténylegesen viselt és hitelesen dokumentált kiadásokat is, valamint a támogatás felhasználását, amennyiben a büntetőeljárásban bizonyítást nyer, hogy kezdettől fogva fennállt a család szándék és a kedvezményezett számára szükséges költségekről, illetve a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatos veszteségekről volt szó. Következésképpen nem tekinthető úgy, hogy e pénzeszközöket az odaitélésük céljának megfelelően használták fel.

[omissis] [fellebbezéssel kapcsolatos tájékoztatás]

Bazin, 2019. július 24.

[omissis]

[a bíróság elnökének neve]

MUNKADOKUMENTUM